

СТАНОВИЩЕ

от Проф. д-р Атанас Георгиев Лъондев – Висше училище по сигурност и икономика -
гр. Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките”
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: д-р Ивона Дуджик

Тема: „Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на нова валута в
Полша“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 815 от 12.12.2024г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на нова валута в Полша“ за придобиване на научна степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Ивона Дуджик – кандидат към катедра “Финанси и застраховане“.

Предадените от Ивона Дуджик материали включват документи по представен опис: автобиография, копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „доктор” и т.н.)

Кандидатът е приложил 23 броя студии, 1 монография, 22 броя статии и доклади и 60 броя глави в колективни монографии.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Кандидатът по процедурата за доктор на науките е д-р Ивона Дуджик, родена на 08.07.1972 г. в Мисленице, Полша. Получила е докторска научна степен през 2003 г. в Университета Силезия в Катовице. Има магистърска степен по полска филология. От 2001 г. и до момента работи в Държавно висше училище по технологии и икономика Бронислав Марке-

вич в Ярослав. Води лекции по дисциплините етика, професионална етика, култура на битието и езика, философия, логика и др. Владее писмено и говоримо немски и английски език.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията на тема: „Предизвикателства на еврозоната и прогнози за въвеждането на нова валута в Полша“ се състои от 292 страници и включва увод, 5 раздела, изводи и обсъждане. Библиографията съдържа общо 524 заглавия, включително 151 монографии, 242 научни статии и други източници, 81 нормативно-правни акта, 50 статии от интернет сайтове. Работата съдържа 52 таблици, 64 графики, 2 фигури и 2 схеми.

Авторът обосновава **актуалността** на избраната тема, което произтича от предизвикателствата на еврозоната и прогнозата за пълноправно участие на Полша в Европейската валутна система, с потенциалните ползи и разходи за полската икономика, възможностите за повишаване на макроикономическата стабилност, отстраняване на транзакционните разходи и валутния риск, увеличаване на инвестициите и засилване на търговията. Унифицирането на валутата включва също така разходи и рискове, загуба на независима парична и валутна политика и други. Оставането на Полша извън еврозоната би представлявало заплаха за стабилността на нейната национална икономика, което може да доведе до загуба на конкурентно предимство и необходимост от ограничаване на инфлационния натиск. Мненията на икономистите относно влизането на Полша в еврозоната, както може да се очаква са разделени, независимо от това, че еврото играе важна роля като международна валута.

Основната цел на изследването да се анализират елементите, съставляващи крайния баланс на ползите и щети от въвеждането на общата европейска валута. Авторът счита, че приемането на общата европейска валута в Полша, е полезно. Посочени са и основните задачи за реализиране на поставената цел на изследване. **Предметът** на изследването е оценка на последиците от въвеждане на общата европейска валута – еврото в Полша.

В **методологично отношение**, са използвани сравнителния метод и симулационния подход. Методиката на изследването, възприета в изследването включва два основни елемента – избор на референтни държави Литва, Латвия и Естония по три критерия и избор на показатели, характеризиращи възприетите ориентири, анализирани в системата като две пресичащи се системи. Издигната е обща работна хипотеза, че въвеждането на обща европейска валута в Полша би било полезно за полската икономика, като са направени и съответните допускания и предположения и заключения, произтичащи от хипотезата, в съответствие с текущите познания..

Първият раздел описва историята на парите и тяхната същност, като неразделна част от икономическата история на целия свят и отделни страни. Описан е пътят от създаването на пър-

вите метални пари, наречени монети, до появата на книжните пари и форми на безналични пари-електронни пари и криптовалути. Показани са и няколко характерни концепции за парите.

Вторият раздел представя историята на създаването на Европейската валутна система и учредителните документи на еврозоната. Описан е пътят към Европейската валутна система от Римския договор до въвеждането на еврото. Описани са три етапа на създаване на ЕВС и най-важният документ в историята на евровалутата – Договорът от Маастрихт. Обсъдени са ратификацията на ERM и замяната на ERM I с ERM II. Приемането на еврото се разглежда като политически проект. Описани са принципите, слабостите и положителните ефекти на Лисабонската стратегия. Показана е ролята на еврото в страните-членки на ЕС и значението на еврото на световния пазар. Описани идеите за изграждане на собствена регионална валута - действията на групата BRICS, азиатските и арабските страни. Допълнително внимание е отделено на международната позиция на еврото.

Третият раздел описва правните и регулаторни промени, свързани с въвеждането на еврото. Подчертано е, че Полша, като страна-членка на ЕС, има статут на страна с „дерогация“, тоест със задължение да се присъедини към зоната на единната валута на еврото. Промяната на валутата в Полша изисква промяна на Конституцията на Република Полша. Също така са описани правните промени на въвеждането на еврото в страните-членки на ЕС, включително Полша.

Четвъртият раздел е посветен на проблемите на еврозоната със специален акцент върху кризата в еврозоната и слабите страни в структурата на ЕВС и предложения за промяна на структурата му. Описани са механизмите за разпределение на фискалните рискове, въздействието на реформите на фискалната политика на еврозоната върху Полша. Отбелязана е подкрепата за въвеждането на евровалутата сред поляците нараства бързо, и че в момента Полша няма формална възможност да премине към единната валута.

Петият раздел на дисертационния труд представя методологични и емпирични въпроси, свързани с процеса на въвеждане на единната европейска валута в Полша. Този раздел представя основната цел на изследването.

Изложението в петте раздела на дисертацията и направените изводи са добра основа за извличане на приносните и значими моменти на кандидата.

Всички положения в дисертационното изследване, представени за защита имат научна новост, практическо, икономическо и социално значение и принадлежат на автора. От научните статии и доклади, публикувани в съавторство, в дисертацията се използват само онези, които са резултат от лични научни изследвания. Приносът на автора в колективната научна работа е посочена в списъка с публикациите.

Ефектите от натрупания от кандидата изследователски опит, познания, приносни моменти и експертиза в тематичното направление на докторската дисертация, са пряко свърза-

ни с учебно-преподавателската дейност, работата със студенти, популяризиране на проблематиката в публичното пространство, вкл. в различни научни форуми и научно-практически конференции.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научни приноси

- Изследването на един колкото сложен, толкова дискуссионен и противоречив въпрос. Подчертава се, че в страните, които се стремят да се присъединят към еврозоната, включително Полша, има обществен и научен дебат, оправдаващ приемането на единна евровалута. Противниците и привържениците на еврото намират свои аргументи и контрааргументи за въвеждането на единна валута, но не винаги са подкрепени от знания по предметната област.
- Изследване на проблемите, свързани с възможността за въвеждане на еврото в Полша и показването, че приемането на единна европейска валута в Полша, е от полза, чрез разработени критерии, които са основа за анализ и с помощта на данни от балтийските страни (Естония, Литва и Латвия) и отнесени към Полша.
- Извършен е анализ за четирите държави с оценка дали техните събития са причинени от въвеждането на еврото или от други икономически или социални фактори.

Научно-приложни приноси

- Доказано е по един важен и оригинален научен начин, че въз основа на изследването разходите за въвеждане на единна валута в Полша не надвишават ползите в дългосрочен план. Бъдещето и развитието на страната и преди всичко на нейната икономика се определя от въвеждането на еврото. Притесненията на поляците относно трудният преходен период и стабилизация след въвеждането на единната валута, могат да намалеят и да се окажат решаващи при вземането на окончателни (политически) решения.
- Изследователските резултати са в подкрепа на привържениците на въвеждането на еврото в Полша и предоставят аргументи на противниците или нерешителните да променят позицията си.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите, с които кандидатът д-р Ивона Дуджик участва в процедурата за доктор на науките, могат да бъдат класифицирани по различни признаци.

Списъкът с публикации, представен в Справка за минималните национални изисквания за научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.8 Икономика, са:

- Монография – 1 бр.;
- Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 8 бр. в съавторство с Ирена Бруквицка;
- Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 14 бр., от тях 8 бр. в съавторство;
- Студии, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 23бр., от които 16 бр. в съавторство
- Публикувана глава от колективна монография – 60 бр.

Кандидатът представя Справка за минималните национални изисквания за научната степен „доктор на науките“ с общо 64 броя цитирания с 665 точки:

- Цитирания или рецензии в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове – 75 точки
- Цитирания в публикувани научни разработки, монографии и колективни томове с научно рецензиране – 590 точки

Общият брой на публикациите и цитиранията се отнасят за периода след придобиването на научна степен „доктор“ през 2003 г. като са посветени на изследвания в областта на икономиката и по-конкретно на изследвания в дисертацията проблем. Публикациите са на полски и английски езици. Задълбоченият анализ на научната продукция на кандидата показва, че присъства разнообразие от научни и научно-приложни разработки и постижения, оценявани по съвкупност. В своето единство, те обективно отразяват изследователските способности и капацитет на кандидата, покривайки изискванията на ППЗРАСРБ.

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Представената Справка за изпълнение от кандидата на минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика отговаря на изискванията за приложение на ЗРАСРБ.

7. Автореферат

Съдържанието и качеството на автореферата са направен според изискванията на съответните правилници и отразяват основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки по кандидатурата на д-р Дуджик. Препоръката ми е да продължи изследователската си работа и предлага нови научни решения по отношение на пътят на членството на Полша в еврозоната.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и *отговарят на всички* изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата д-р Ивона Дуджик притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам *своята положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди научна степен „доктор на науките“* на д-р Ивона Дуджик в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика.

11.01.2024 г.

Изготвил становището.....

Проф. д-р Атанас Лъондев